

І сэрцам палюбіў я гэты кут — Цябе, мой старадаўні родны Слонім...

Як паведаміла загадчык Слонімскага раённага вучэбна-метадычнага кабінета Святлана Віктараўна Валько, у раёне вырашылі нетрывіяльна падысці да многіх святочных мерапрыемстваў з удзелам дзяцей і педагогаў Слонімшчыны, якія пройдуць 31 жніўня і 1 верасня. Назвы цэлага шэрага дзей будуць пачынацца са слова “літаральна”, але першыя шэсць літар у гэтым слове наўмысна будуць прапісвацца як вялікія, каб яшчэ раз падкрэсліць прымеркаванасць акцый да Дня беларускага пісьменства — фестывалю слова і літары.

Напярэдадні свята сярод устаноў адукацыі Слонімскага раёна прайшоў конкурс “Кветкавы карагод”, і кветкавыя кампазіцыі, прызнаныя найлепшымі па выніках конкурсу, будуць прадстаўлены на свяце ў Слоніме на спецыяльнай пляцоўцы “ЛІТАРАЛЬна наш кветкавы карагод”.

У гарадскім парку будзе дзейнічаць вялікая пляцоўка “ЛІТАРАЛЬна наша вясёлкавае дзяцінства”. Адною з ключавых на гэтай пляцоўцы 1 верасня стане акцыя “Мая Радзіма — Беларусь”. Там збярэцца больш за 600 першакурснікаў Слонімшчыны, якім міністр адукацыі Ігар Васільевіч Карпенка будзе ўручаць аднайменную кнігу. Гэтае дзейства абячае быць вельмі прыгожым — з дзіцячымі канцэртнымі нумарамі, роставымі лялькамі і іншымі святочнымі атрыбутамі.

Там жа, у гарадскім парку, на цэлы дзень будзе адкрыта спецыяльная алея, прысвечаная кнігам беларускіх пісьменнікаў — юбілярам 2019 года (“ТВТ”) Янкі Маўра, “Птушкі і гнёзды” Янкі Брыля, “Чорны замак Альшанскі” Уладзіміра Караткевіча і інш.). Уздоўж алеі будуць працаваць дзесяць пляцовак, кожная з якіх як бы праілюструе тую ці іншую кнігу сваім “антуражам” (адпаведнай мэбляй, сцялянскімі ці гарадскімі прадметамі побыту і г.д.).

На кожнай пляцоўцы акцёры будуць чытаць урыўкі з кніг-юбіляраў, прадугледжана інтэрактыўная праграма для дзяцей.

Свае праграмы з прэзентацыямі кніжак прадставяць у парку і дзіцячыя бібліятэкі Гродзеншчыны. Не абыдзеца без конкурсаў і віктарын.

Безумоўна, знойдзецца на свяце месца для дэманстрацыі і спартыўных захапленняў навучэнцаў Слонімшчыны. Спецыяльныя пляцоўкі будуць адведзены пад выступленні дзяцей у спартыўнай гімнастыцы, лёгкай атлетыцы, гульнявых відах спорту, шашках і шахматах.

Нарэшце на сцэнічнай пляцоўцы ў гарадскім парку на працягу ўсяго дня 1 верасня будуць дэманстраваць свае таленты ў музычным і харэаграфічным мастацтве навучэнцы ўстаноў адукацыі Слоніма, Ліды, Шчучына і Ваўкавыска.

...Карыстаючыся нагодай, я не мог не запытаць Святлану Віктараўну аб тым, што асабіста для яе, ураджэнкі вёскі Сурынка Слонімскага раёна, значыць гэтае свята — Дзень беларускага пісьменства. І яе адказ мяне толькі парадаваў: “Гэта вельмі прыгожае свята само па сабе. Але сёлета, як і ў мінулым годзе, яно яшчэ больш прыгожае, бо прымеркавана да Года малой

С.В.Валько.

Плошча перад райвыканкамам.

радзімы ў нашай краіне. І адчуваеш неверагодную гордасць, што фестываль літаратурнага слова адбываецца менавіта на тваёй малой радзіме, у родных табе з дзяцінства мясцінах. Прымаючы гасцей, хочацца паказаць свой родны куточак з самых лепшых бакоў, каб яны прыязджалі да нас і пасля. І не толькі на святы, але і проста таму, што вось ёсць такі прыгожы і старадаўні горад — Слонім, такая гасцінная зямля — Слонімшчына... Мы, сапраўды, ганарымся Слонімам і Слонімшчынай. Наша зямля

нарадзіла і выгадавала шмат таленавітых людзей, якія зрабілі гонар не толькі нашай малой радзіме, але і ўсёй Беларусі. Чаго вартае толькі імя, напрыклад, Міхала Казіміра Агінскага! Але ганарыцца проста так, чыста для сябе, быццам седзячы дома на прыпечку, — гэта адна справа. І зусім іншая — дэманстраваць гэтую гордасць, папулярызаваць нашы славытыя імёны і добрыя слоніmsкія справы ва ўсёй краіне і па-за яе межамі. Дзень беларускага пісьменства якраз і дае нам такую ўнікальную магчымасць. А як прадстаўнік сістэмы адукацыі Слонімшчыны, я думаю, мы павінны клапаціцца пра тое, каб нашы слаўныя культурна-асветныя традыцыі працягваліся наступнымі пакаленнямі, каб той духоўны патэнцыял, які заклаў нашы слыныныя продкі, рэалізоўваўся ў нашых дзецях. Для гэтага нам трэба ў іх укладаць шмат свайго сэрца, душы і ведаў...”

“Святлана Віктараўна, у вас ёсць у Слоніме якое-небудзь самае любімае месца?”

“Любімае месца... Магчыма, гэта плошча з фантамамі перад райвыканкамам. Яе ж раней не было. Яна паўстала дзяку-

ючы намаганням папярэдняга старшыні райвыканкама. І сёння гэта не толькі маё любімае месца, але і вельмі многіх сланіmsчан, асабліва моладзі. Гэтая плошча стала традыцыйным месцам правядзення раённага выпускнога балю. А ў любы іншы пагодны дзень і час там любяць збірацца дзеці і падлеткі, катаюцца на роліках, скейтбордах, самакатах, веласіпедках... Там жа і малядыя закаханыя пары сядзяць у абдымку і аб нечым шэпчуцца. А побач старэнькія бабулі таксама пра нешта сваё гамоняць... Там усім хапае месца, там свабодна! І, ведаеце, часам, стаіўшыся пасля працы, прысядзеш там на лавачцы: глядзіш на ўсіх гэтых шчаслівых людзей, зрэдзчас кідаеш позірк на неба з аблокамі, азіраешся вакол — і нібы адчуваеш пах сваёй слоніmsкай зямлі, і міжволі сама становішся шчаслівай...”

На наступных старонках вы прачытаеце своеасаблівыя “падарожныя нататкі”, якія напісаліся ў выніку наведвання цэлага шэрага сярэдніх школ Слоніма і Слонімшчыны. Адразу хочацца папярэдзіць чытача, што ён там амаль не знойдзе прамых спасылкаў ды пытанняў мовы, літаратуры, пісьменства і г.д., чаго нібыта вымагае нагода — Дзень беларускага пісьменства. Усё будзе крыху “завуалявана”. Хаця на самай справе ніякай завуалёванасці тут няма. Пра што б ні прачытаў чытач у гэтых нататках — пра школьны кадэцкі корпус, студыю гукзапісу або прыгожы арт-аб’ект на школьным падворку, ён прачытае перадусім пра культуру, асвету, адукацыю, пісьменнасць і пісьменства. Усё гэта — у адным.

Адукацыйная сістэма Слонімшчыны ў лічбах і фактах у кантэксце папулярызацыі беларускай мовы і пашырэння сферы яе выкарыстання

Так, на I ступені агульнай сярэдняй адукацыі на базе слоніmsкіх сярэдніх школ №№ 3 і 10 функцыянуюць два беларускамоўныя класы.

Арганізавана работа звыш 50 факультываў (61 група), якія наведвае 441 вучань. Аказваюцца платныя адукацыйныя паслугі па беларускай мове з 5 па 11 клас. Усяго ахоплена 237 вучняў.

Уведзена профільнае навучанне на III ступені агульнай сярэдняй адукацыі. Вывучэнне беларускай мовы на павышаным узроўні ажыццяўляецца для 26 вучняў (слоніmsкія сярэднія школы №№ 2 і 5).

201 вучань 11-х класаў (слоніmsкая гімназія № 1, сярэднія школы №№ 2, 3, 9, 10) вывучаюць вучэбны прадмет “Гісторыя Беларусі” на беларускай мове.

Зроблены пэўныя крокі па абнаўленні падыходаў у рабоце з высокаматыраванымі і інтэлектуальна адоранымі навучэнцамі. Знайшла становаўчы водгук сярод настаўнікаў, вучняў і бацькоў работа летняга аздараўленчага лагера “Знаўца”. У рамках профільнай змены дзеці атрымліваюць дадатковую магчымасць паглыбіць веды школьнай праграмы па вучэбных прадметах “Беларуская мова”, “Беларуская літаратура” і ў штодзённых зносінах карыстацца беларускай мовай.

Падтрымліваць і паглыбляць веды алімпіяднікаў дапамагае адкрытая дыстанцыйная алімпіяда па беларускай мове і літаратуры.

У фармаце актыўных зносін з вядомымі лінгвістамі — кандыдатам філалагічных навук Беларускага дзяржаўнага тэхналагічнага ўніверсітэта У.І.Куліковічам, загадчыкам кафедры беларускай філалогіі Гродзенскага дзяржаўнага ўніверсітэта імя Янкі Купалы А.С.Садоўскай і яе супрацоўнікамі — дацэнтам А.Э.Сабуць, старшым выкладчыкам С.М.Тарасвай, дацэнтам М.А.Якалцэвіч —

вучням, пераможцам II і III этапаў рэспубліканскай алімпіяды, і іх настаўнікам была прадстаўлена ўнікальная магчымасць пераняць канкрэтны вопыт работы з алімпіядным рэсурсам.

Вынікам мэтанакіраванай работы стала перамога навучэнцаў на III (тры дыпломы) і заключным этапах рэспубліканскай алімпіяды (дыплом III ступені) у 2018/2019 навучальным годзе.

Аб якасці падрыхтоўкі вучняў па беларускай мове сведчаць і вынікі цэнтралізаванага тэсціравання. За перыяд з 2016 па 2018 год атрыманы чатыры 100-бальныя вынікі.

Ва ўстановах агульнай сярэдняй адукацыі раёна працуе 50 настаўнікаў беларускай мовы і літаратуры.

З мэтай выяўлення і падтрымкі таленавітых, творчых настаўнікаў шырока ініцыюецца іх удзел у конкурсах. Так, высокую ацэнку сярод педагагічнай грамадскасці раёна атрымаў агляд-конкурс відэаролікаў па прапагандзе твораў беларускай літаратуры “Нестандартны варыянт” (лістапад 2015 года). На VI Рэспубліканскім фестывалі відэапраектаў “Медыясфера” быў адзначаны дыпломам I ступені фільм Новадзявяткавіцкай сярэдняй школы (2016 год). З мэтай павышэння якасці дадатковай адукацыі дарослых настаўнікі Слонімшчыны прынялі ўдзел у рэспубліканскім конкурсе метадычных праектаў і метадычных распрацовак “Дапаможам ідэям працаваць” (дыплом III ступені).

Эфектыўная практыка настаўнікаў-мовазнаўцаў трансліруецца на абласным і рэспубліканскім узроўнях. Вопыт уласнай педагагічнай дзейнасці настаўнікаў Слоніmsкага раёна быў дапушчаны да ўдзелу ў рэспубліканскай e-mail-канферэнцыі “Сучасныя падыходы да выкладання беларускай мовы і літаратуры” (2016), рэспубліканскім семінары “Магчымасці выкарыстання дыстанцыйнага навучання пры вывучэнні беларускай мовы

і літаратуры з мэтай павышэння медыясведчанасці вучняў” (Акадэмія паслядыпломнай адукацыі, 2017). Настаўніца слоніmsкай сярэдняй школы № 2 І.У.Захарчук выступіла на абласным семінары для кіраўнікоў метадычных аб’яднанняў настаўнікаў беларускай мовы і літаратуры з тэмай “Разнавіднасць сродкаў, спосабаў і прыёмаў ацэначнай дзейнасці ў сучаснай школе” (люты 2019 года).

Настаўнікі традыцыйна заяўляюць аб сабе ў інавацыйнай і эксперыментальнай дзейнасці. Так, І.П.Ганісеўская, кіраўнік раённага метадычнага аб’яднання, была ўдзельніцай рэспубліканскага семінара-практыкуму “Выкарыстанне кампетэнтнасна арыентаваных заданняў пры навучанні беларускай мове і літаратуры” (май 2018 года). Яна ж у фармаце II Рэспубліканскай канферэнцыі ў БДПУ імя Максіма Танка (лістапад 2017 года) транспіравала вопыт работы па прафарагентацыі на спецыяльнасці “Выкладанне філалагічных дысцыплін”. І, як вынік, за апошнія два гады студэнткамі Гродзенскага дзяржаўнага ўніверсітэта імя Янкі Купалы філалагічнага факультэта сталі чатыры навучэнкі ўстаноў адукацыі Слонімшчыны (Новадзявяткавіцкай сярэдняй школы і Слоніmsкага раённага ліцэя).

Арганізавана сістэма кансалтынгавай метадычнай дапамогі настаўнікам беларускай мовы і літаратуры, якая прадстаўлена на раённым узроўні метадычным аб’яднаннем і майстар-класам (“Мнематэхніка як эфектыўны спосаб трывалага засваення вучэбнага матэрыялу”, 2018/2019 навучальны год).

З 2017 года ў метадычную сетку раёна ўключана закрытая “Суполка настаўнікаў-беларусазнаўцаў Слонімшчыны”, якая налічвае 45 удзельнікаў. Метадычная суполка настаўнікаў — форма работы са сваім непаўторным іміджам, канцэптуальнымі асновамі якога выступаюць паняцці “сучаснасць”, “інавацыі”, “адкрытасць да ўзаемадзеяння”. Яна з’яўляецца дзейным інструментам хуткага інфармавання, распаўсюджвання метадычных навін, трансляцыі педагагічнага вопыту.

І сэрцам палюбіў я гэты кут —

Малыя архітэктурныя формы (слоні́мская сярэдняя школа № 5, Слоні́мскі раённы ліцэй і іншыя ўстановы адукацыі Слоні́мшчыны)

Людзей звычайна сустракаюць па адзенні. Але не толькі людзей. Па адмысловым адзенні, або, скажам так, фасадзе, знешнім выглядзе, добраўпарадкаванасці прылеглай тэрыторыі, мы сустракаем і ўстановы рознага профілю — ад адукацыйна-культурных да вытворчых. Часам можна нават і не заходзіць у гэтыя ўстановы, але ўяўленне пра тое, што там унутры, нярэдка нараджаецца менавіта з гэтага візуальнага ўражання ад таго, што звонку.

Маё знаёмства з установамі адукацыі Слоні́мшчыны таксама пачалося са знаёмства з іх абліччам. Перад гэтым ва ўпраўленні адукацыі Слоні́мскага райвыканкама давялося пачуць нямала пахвальных слоў у адрас таго, як змяніліся напружэдні Дня беларускага пісьменства прышкольныя тэрыторыі. Мне шмат гаварылі пра так званыя малыя архітэктурныя формы, арыгінальныя арт-аб'екты, якія там з'явіліся

менавіта ў сувязі са святам. І шчыра кажучы, я не ўдзяляў гэтаму асаблівай увагі... пакуль не пабачыў усё на свае вочы. А пабачыць было што.

Першымі слоні́мскімі ўстановамі адукацыі, з якімі я азнаёміўся

падчас камандзіроўкі, былі сярэдняя школа № 5 і Слоні́мскі раённы ліцэй. Але скажу адразу: унутры ў іх я не быў, затое на падворку школы давялося ўбачыць мілую кампазіцыю з вясёлымі літарамі "А", "І" і "Б" ды алоўкамі, а

ля ўвахода ў ліцэй — арт-аб'ект у выглядзе самабытнай беларускай літары "Ў" разам з чарніліцай з утырнутым пяром, крыху далей — некалькі квяцістых клумб у выглядзе разгорнутых кніг... Назваў гэтыя кампазіцыі мілымі, але на самай справе яны не проста мілыя. У кантэксце Дня беларускага пісьменства яны не што іншае, як своеасаблівыя ўводзіны ў гэтае

свята. Яны нагадваюць слоні́мскім навучэнцам пра літаратуру, культуру, кнігу, асвету. Яны добрыя знакі, сімвалы, падказкі.

Дарэчы, у сярэдняй школе № 5 сёння, 31 жніўня, пройдзе навукова-практычная канферэнцыя "Слоні́мскія чытанні". Яе шаноўных удзельнікаў першай сустрэне кампазіцыя з вясёлымі літарамі "А", "І", "Б"...

Лепшы школьны музей Савецкага Саюза (сярэдняя школа № 4 імя П.І.Батава Слоні́ма)

Безумоўна, галоўнай цікавосткай сярэдняй школы № 4 імя П.І.Батава Слоні́ма з'яўляецца яе народны музей баявой і працоўнай славы імя А.С.Жукоўскага. Пачаць экскурсію па ім можна было б з афіцыйнай гісторыі і статыстыкі, маўляў, 22 красавіка 1965 года быў заснаваны, 11 лютага 1971 года атрымаў статус "народны", мае такія і такія раздзелы, у фондах налічваецца вось столькі экспанатаў і г.д. Але кіраўнік музея Аліна Канстанцінаўна Процак пачынае экскурсію больш арыгінальна, адразу ж заяўляючы: "Напружэдні Дня беларускага пісьменства я распрацавала экскурсію, якая называецца "Лепшы школьны музей Савецкага Саюза". І як было пасля гэтага не заінтрыгавацца?

Аліна Канстанцінаўна тлумачыць: "Падставы для таго, каб назваць так экскурсію, сапраўды ёсць. Наш музей быў створаны настаўнікам гісторыі Аляксандрам Сямёнавічам Жукоўскім, імя якога з гонарам і носіць наш музей. Гэта быў вельмі апантаны чалавек: працаваў у вішаўскай школе — стварыў музей, працаваў у чамяроўскай школе — і там стварыў музей, а калі ў 1964 годзе прыйшоў працаваць у нашу школу — тут таксама адразу ж узяўся за музейную справу. І ўжо ў 1965 годзе музей быў створаны. Я думаю, нашым музеям маглі б ганарыцца не толькі слані́мчане, але і ўвогуле жыхары краіны. На сёння ў музеі больш за 8 тысяч экспанатаў, але справа нават не ў колькасці, а ў тым, што гэта за экспанаты".

Яна робіць невялікую паўзу, а я тым ча-

сам аглядаюся і не веру сваім вачам: на сценах — вялізныя арыгінальныя жывапісныя палотны Міхаіла Савіцкага, Паўла Масленікава, Леаніда Дробава — нашых знакамітых мастакоў! У іншай зале — скульптуры Заіра Азгура, Аляксея Глебава... І гэта ў школьным музеі! Даведваюся, што мастацкіх твораў у музеі — каля сотні. Пытанне да Аліны Канстанцінаўны напрошваецца само па сабе: "Як удалося сабраць такую ўнікальную калекцыю?"

"Сапраўды, цікавае пытанне, — тлумачыць яна. — Вельмі многія, хто наведвае наш музей, здзіўляюцца з гэтай нагоды. Але такім вось быў яго заснавальнік і першы кіраўнік Аляксандр Сямёнавіч Жукоўскі — ён мог усё! Дзякуючы сваёй інтэлігентнасці, сваёй прынцыповасці, сваёй настойлівасці... Па-першае, сам хадзіў па вышэйшых інстанцыях, па цэнтральных музеях — і тыя перадавалі ў дар нашаму музею гэтыя выдатныя творы. Па-другое, ён адчуваў вялікую падтрымку ў сваёй гэтай руплівай дзейнасці ад тагачаснага дырэктара школы Міхаіла Георгіевіча Трафімовіча, ветэрана Вялікай Айчыннай вайны, заслужанага настаўніка БССР. Па-трэцяе, вялікія музеі, як ні дзіўна, самі ішлі насустрач школьнаму — і Нацыянальны мастацкі музей Беларусі, і літоўскія, і нават польскія музеі. Па-чацвёртае, шмат каштоўных мастацкіх рэчаў дарылі людзі, чые лёсы былі звязаны са Слоні́мшчынай. Па-пятае, наша ж школа носіць імя Паўла

Іванавіча Батава, двойчы Героя Савецкага Саюза, камандуючага 65-й арміі, якая вызваляла многія нашы гарады, у тым ліку Слоні́м. І Павел Іванавіч таксама шмат паспрыў таму, каб многія экспанаты трапілі ў наш музей. Нарэшце, мастакі і сёння працягваюць дарыць нам свае мастацкія творы, у прыватнасці, слоні́мскія мастакі Казімір Кулеш, Пётр Бурсевіч і іншыя".

Аліна Канстанцінаўна з гонарам паказвае кнігу водгукі, у якой на сёння сабрала ўжо больш за 900 запісаў ад людзей розных рангаў і з розных краін. Самы апошні прыклад: літаральна некалькі тыдняў назад музей наведалі дзве жанчыны, якія жывуць у ЗША, але калісьці заканчвалі слоні́мскую сярэднюю школу № 4. Можна здагадацца, што заўтра, 1 верасня, музей таксама наведвае шмат цікавых гасцей...

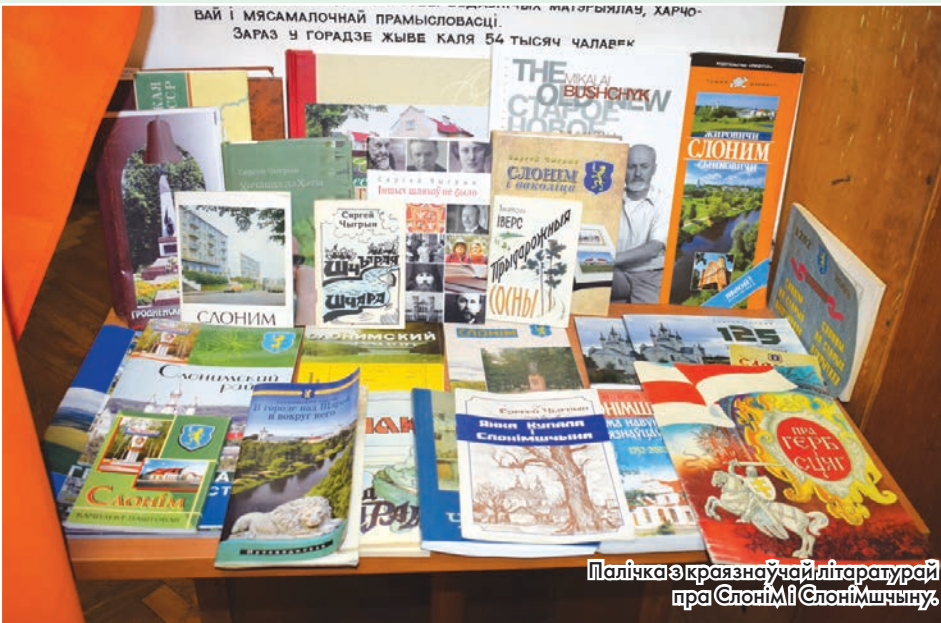
Тым часам Аліна Канстанцінаўна праводзіць мяне па ўсіх залах музея, дзе багата не толькі мастацкіх твораў, але і каштоўных дакументаў-арыгіналаў — з пачатку мінулага стагоддзя — цікавых экспанатаў, як, напрыклад, шыбель, у якім адзін з жыхароў Слоні́ма прайшоў усю Вялікую Айчынную вайну, калекцыя медалёў, што змяшчаюць каштоўныя металы, унікальны альбом з франтавымі пісьмамі камандзіра дывізіі Мікалая Вінаградава, якога, нягледзячы на тое, што ён быў баявым лётчыкам, хапала яшчэ і на тое, каб здабляць

свае лісты пацешнымі малюнкамі.

Аліна Канстанцінаўна асобна паказвае палічку з кразнаўчымі кнігамі, прысвечанымі Слоні́му і Слоні́мшчыне. Заўважае пры гэтым, што большасць з іх перадаў музею Сяргей Чыгрын, як яна кажа, "наша ўсё" — самыя знаныя слоні́мскія кразнавец, а яшчэ перакладчык, паэт, калекцыянер.

Развітваючыся з Алінай Канстанцінаўнай, кажу ёй, што яна мяне пераканала: народны музей баявой і працоўнай славы імя А.С.Жукоўскага сярэдняй школы № 4 імя П.І.Батава Слоні́ма, сапраўды, лепшы школьны музей Савецкага Саюза. "Толькі чаму ўсё-такі Савецкага Саюза?" — удакладняю ў яе.

"А гэта не я так сказала. Прыязджала неяк гадоў восем ці шэсць назад да нас журналістка з іўеўскай газеты і пакінула водгук: "Нарэшце, няхай і праз дзесяцігоддзі, я патрапіла ў лепшы школьны музей Савецкага Саюза". Разумеете, людзі памятаюць. Ім патрэбна і тая наша гісторыя..."

цябе, мой старадаўні родны Слонім...

Жыццё — Айчыне! Гонар — нікому! (сярэдняя школа № 9 Слоніма)

Наступным маім прыпынкам была слоні́мская сярэдняя школа № 9. Гэтая дастаткова маладая ўстанова адукацыі была адкрыта ў 1992 годзе спецыяльна для дзяцей ваеннаслужачых, якія былі вывезены з Германіі. У першы год тут вучыліся 330 дзяцей, потым нейкі час — больш за тысячу. Пасля быў перыяд, калі колькасць вучняў змяншалася, апошнія гады намецілася тэндэнцыя да павелічэння, і сёлета 2 верасня парог роднай школы пераступіць больш за тысячу вучняў.

Галоўнай адметнасцю гэтай установы з’яўляецца, безумоўна, існаванне ў ёй кадэцкіх класаў, якія дзейнічаюць з 1997 года. Гэты факт абумоўлівае прыярытэтны кірунак развіцця школы ў выхавальным плане — грамадзянска-патрыятычнае выхаванне.

Праводзячы мяне па лесвіцы на трэці кадэцкі паверх, выконваючая абавязкі дырэктара школы Святлана Мікалаеўна Коваль паспявае мне крыху раскажаць пра такія традыцыі слоні́мскіх кадэтаў, як цырымонія “Пасвячэнне ў кадэты”, “Кадэцкія сустрэчы”, “Абаронца Айчыны”, “Уручэнне формы” і, канечне, абавязковы штогадовы кадэцкі баль — усё гэта выдатна ілюструюць адпаведныя фотаздымкі. У гэтай жа фотагалерэі — выступленні ансамбля барабаншчыц, дзейнасць клубаў ваеннай рэканструкцыі

стэнда “Кадэцкае жыццё” з лозунгам уверсе “Жыццё — Айчыне, гонар — нікому!”. Рабочую частку стэнда (рэйтынг, план работы, актуальная інфармацыя, кадэцкае самакіраванне, графік дзяжурстваў і інш.) з левага і правага бакоў “абрамляюць” партрэты вядомых асоб, якія ў свой час заканчвалі кадэцкія карпусы, а гэта і Сувораў, і Купрын, і Рымскі-Корсакаў, і Верашчагін, і Несцераў, і мноства іншых знакамітасцей, якіх ведае кожны школьнік. Але Васіль Георгіевіч асабліва заўважае і паказвае на партрэт на стэндзе: “Сярод усіх гэтых вялікіх ёсць і наш зямляк — Іосіф Іосіфавіч Стаброўскі, выпускнік Полацкага кадэцкага корпуса,

Слонім у Іпацьеўскім летапісе), як звычайна пра год узнікнення горада пішуць энцыклапедыі, а ажно з 1040 года, калі вялікі князь кіеўскі Яраслаў Мудры сустраўся на палях “услоні́мскіх” з літвінамі... Тады ўжо гэта не проста гісторыя, не проста нейкая там старажытная “вайнушка”, а адмысловая крыніца ведаў пра родны край. І музей у такім выпадку пераўтвараецца ў наглядны разгорнуты падручнік.

Музей “Ваенная гісторыя Слоні́мшчыны” хоць, можа, і не мае шмат відавочных рарытэтаў, рэдкіх артэфактаў, тым не менш сапраўды дае ўяўленне і пра гісторыю наогул, і пра ваенную гісторыю ў прыватнасці. Таму невяпадкова тут і згадваецца 1040 год як адлік гісторыі Слоні́мшчыны, калі Яраслаў Мудры, перамогшы літвінскае войска менавіта ў гэтых мясцінах, на пэўны час падпарадкаваў

В.Г.Рап'явец.

Макет сярэднявечнага замка, выраблены з чароту.

і многія іншыя праявы менавіта кадэцкага жыцця. Ужо апінуўшыся непасрэдна на кадэцкім паверсе, спыняемся на колькі хвілін каля двух вялікіх стэндаў пад адной шапкай — “Аўтограф на карце роднай Беларусі”. Гэта галерэя фотাপартрэтаў педагогаў і лепшых навучэнцаў школы, выпускнікоў кадэцкіх класаў, якія ўжо адбыліся як прафесіяналы ў вайскавай, і не толькі, справе. Сярод выпускнікоў кадэцкіх класаў 9-й слоні́мскай школы ўжо 15 падпалкоўнікаў, але ёсць, напрыклад, і кандыдат медыцынскіх навук, кандыдат юрыдычных навук, начальнік фінансавай міліцыі Слоніма. Эпіграфы да стэндаў падабраны невяпадкова. Да аднаго — словы Аляксандра Блока: “Радзіма... Мы ёй абавязаны нашымі сіламі, і натхненнем, і радасцямі”. Да другога — выказванне знакамітага расійскага хірурга і педагога, заснавальніка ваенна-палявой хірургіі Мікалая Пірагова: “Усякая школа слаўная не колькасцю, а славай сваіх вучняў”.

Пры знаёстве з начальнікам кадэцкага корпуса Васілём Георгіевічам Рап’яўцом адразу заўважаеш у ім вайскоўца (былых вайскоўцаў не бывае): і па характэрнай выпраўцы, і па выразных рухах і жэстах, і па манеры лаканічна і дакладна гаварыць, але пры гэтым рабіць патрэбныя акцэнтны. У адным з кабінэтаў спыняемся ля

палкоўнік, стваральнік краязнаўчага музея ў Слоніме”. Дарэчы, асоба Іосіфа Стаброўскага, слоні́мскага шляхціца, які шмат ваяваў, перажыў за сваё доўгае, амаль у сто гадоў, жыццё розныя ўлады, але ўвесь час жыў толькі любоўю да роднай Слоні́мшчыны, фактычна быў першым слоні́мскім

летапісцам, сапраўды выбітная і ўнікальная. “Жыццё — Айчыне! Гонар — нікому!” — гэта дакладна пра яго сказана. Слоні́мшчына была для яго адначасова і Айчынай, і жыццём, і гонарам...

Жыццё кадэтаў у слоні́мскай сярэдняй школе № 9 своеасаблівае, строгае, заточанае на вайсковую падрыхтоўку і адпаведную прафесійную арыентацыю, але пры гэтым вельмі цікавае, насычанае такімі ўнікальнымі мерапрыемствамі, як штогадовыя спаборніцтвы па ваенна-прыкладных відах спорту “Эстафета мужнасці”, шматлікімі акцыямі, якія ладзяцца ў супрацоўніцтве з Беларускай Праваслаўнай Царквой.

У школе ёсць збройны пакой, створаны па ўсіх правілах і канонах ахоўных спраў. За шматлікімі цяжкімі дзвярамі і трывамі замкамі, але ён усё-такі ёсць. І ў ім захоўваецца сапраўдная зброя. Так, менавіта сапраўдная, а не муляжная. Проста ўсе гэтыя вінтоўкі, аўтаматы, рэвалверы і маўзеры не могуць страляць. Іх спецыяльна прывялі ў неспрыдатны стан, ведаючы, што яны трапляць у рукі дзецям.

А яшчэ ў школе ёсць музей “Ваенная гісторыя Слоні́мшчыны”. Ваенная гісторыя — тэма вельмі папулярная ў сённяшніх падлеткаў. А калі гэтая гісторыя яшчэ і твая, родная, слоні́мская, якая пачынаецца не з 1252 года (года першага ўпамінання пра

сабе старажытную Літву — гэта значыць нашы спрадвечныя беларускія землі. Невыпадкова згадваецца тут і Грунвальдская бітва, бо ў ёй удзельнічалі сярод іншых і слоні́мскія харугвы. Невыпадкова згадваецца тут і вайна 1812 года, бо на тэрыторыі Слоні́мшчыны знаходзілася артылерыйская школа, выпускнікам якой, артылерыстам, потым давялося прымяняць атрыманыя веды на практыцы падчас Барадзінскай бітвы.

Значны раздзел экспазіцыі займае тэма Вялікай Айчыннай вайны: асобнай лініяй тут праходзяць подзвігі яфрэйтара Мікалая Мірошніка, які пры вызваленні Слоні́мшчыны паўтарыў подзвіг Аляксандра Матросава, а таксама разведчыкаў Кузьмы Гнедаша і Клары Давыдзюк, якія гераічна загінулі ў гэтых краях. Ёсць дыхоўна рэканструяваны куток “Афганская вайна ў лёсе нашых землякоў”, у музея наладжаны трывалыя сувязі з Беларускай саюзам ветэранаў вайны ў Афганістане, які і прадаставіў музею аўтэнтычныя рэчы воінаў-афганцаў. Нарэшце, яшчэ ў адным раздзеле экспазіцыі падрабязна прасочваецца гісторыя і баявы шлях 11-й асобнай гвардзейскай механізаванай брыгады, якая дыслацыруецца ў Слоніме. Гэтае вайскавае ўтварэнне, адно з самых тытулаваных ва Узброеныя Сілах Беларусі, шэфствуе над кадэцкім корпусам слоні́мскай 9-й сярэдняй школы.

Што да экспанатаў музея “Ваенная гісторыя Слоні́мшчыны”, то, як заўважае Васіль Рап’явец, тут фактычна ўсё зроблена сваімі рукамі. І экспанаты не могуць не ўражваць: макет сярэдневяковага замка, выраблены з чароту (!), філігранная мадэль-рэканструкцыя Барадзінскай бітвы і многія іншыя прадстаўленыя тут прадметы. Мадэлі старажытнай зброі (шчыты, сякеры, калычугі) падарыў адзін апантаны майстар, калі даведаўся, што ў школе ствараецца такі музей.

Рэсурсны цэнтр у рэсурсным цэнтры (сярэдняя школа № 8 Слоніма)

Яшчэ адзін мілы астравок у моры творчасці і натхнення адукацыйнай Слоні́мшчыны — сярэдняя школа № 8. І ў сувязі з ёй трэба, мабыць, у першую чаргу казаць пра абласны рэсурсны цэнтр сістэмы адукацыі Гродзенскай вобласці “Музычна-эстэтычная адукацыя і выхаванне навучэнцаў ва ўмовах установы агульнай сярэдняй адукацыі”, які дзейнічае ў школе з 2017 года. Намеснік дырэктара па вучэбна-выхаваўчай рабоце ўстановы Лілія Паўлаўна Маруцік адзначыла, што стварэнне цэнтра было абумоўлена надзвычай моцным патэнцыялам школы ў плане музычна-эстэтычнай адукацыі і выхавання. Практычна ўсе педагогі-музыканты, якія тут працуюць, маюць вышэйшую кваліфікацыйную катэгорыю. Школа можа па-

Л.П.Маруцік.

ходзіцца цэлы камплект прафесійнай студыйнага апаратуры: спецыялізаваны камп’ютар, гукавая карта для прафесійнага звязвання гуку, прафесійныя студыйныя калонкі-маніторы, клавійны інструмент KORG Kronos, камплект з чатырох гітар, пра-

фесійны студыйны мікрафон і астатняе дапаможнае абсталяванне. Ёсць у студыі і эксклюзіўныя інструменты.

Адсюль і паслугі студыі гуказапісу разнастайныя: стварэнне прафесійнай аранжыроўкі з максімальна палепшанай якасцю гучання інструментаў, запіс голасу ў студыйнай якасці, нарэзка і звязанне музычных фрагментаў для танцавальных і інструментальных калектываў, стварэнне музычных альбомаў. Безумоўна, студыя гуказапісу працуе ў першую чаргу на патрэбы школы. Так, яна стала трывалым падмуркам для дзейнасці школьнай узорнай студыі эстрадных спеваў “Шанс”. На базе студыі гуказапісу распрацаваны комплекс электронных сродкаў навучання “Інфармацыйна-камп’ютарныя тэхналогіі як сродак удасканалення выканаўчага майстэрства навучэнцаў пры навучанні ігры на электроннай гітары” — у дапамогу педагогам і навучэнцам слоні́мскай школы. Створаны банк фанэграмаў плюс і мінус, відэаролікаў, відэафільмаў з сольнымі канцэртамі навучэнцаў з музычнага таварыства “Віртуоз”, відэаўрокаў і відэапрактыкумаў па засваенні інавацыйных музычных тэх-

А.Г.Грасевіч.

Лавя “Чытай” ля ўваходу ў школу.

хваліцца багатымі метадычнымі і інфармацыйнымі рэсурсамі, выдатнай матэрыяльна-тэхнічнай базай і ажно пяццю ўзорнымі калектывамі і адным народным. Пералічваць іх дасягненні на розных конкурсах і фестывалях можна доўга...

Ёсць у слоні́мскай сярэдняй школе № 8 яшчэ адна ўнікальная фішка, так бы мовіць, рэсурсны цэнтр у рэсурсным цэнтры — адзіная ў Гродзенскай вобласці прафесійная студыя гуказапісу (кіраўнік выкладчык па класе гітары Алег Георгіевіч Грасевіч).

Азначэнне “прафесійная” тут варта патлумачыць больш падрабязна. Праўдзівы і несажоны гук пры запісе выканаўцы дасягаецца дзякуючы спецыяльнаму акустычнаму матэрыялу нямецкай вытворчасці Heradesign superfine, якой аздоблена слоні́мская студыя, як і ўсе прасунутыя прафесійныя студыі ў свеце. А ў апаратным пакоі зна-

налогій. Але, безумоўна, было б дзіўна, калі б унікальныя магчымасці студыі гуказапісу не былі запатрабаваны і па-за школьнымі сценамі — Слоні́мам і шырэй. Тут, дарэчы, працаваў з навучэнцамі 8-й школы Ксенія і Паўлам Лашчэўскімі вядомы эстрадны спявак і аранжыроўшчык Саша Нэма, які для іх напісаў песню “Мама любіць” да дзіцячага “Еўрабачання-2014”.

Пра слоні́мскую сярэднюю школу № 8 можна гаварыць шмат, у прыватнасці пра тое, што яна адзіная ў Гродзенскай вобласці мае статус школы-лабараторыі вучэбна-навукова-інавацыйнага кластара бесперапыннай педагагічнай адукацыі і што тут сістэмна рыхтуюцца навучэнцаў да ўсвядомленага выбару педагагічнай прафесіі. Але гэта, як кажуць, ужо крыху іншая гісторыя.

А мяне чакала слоні́мская сярэдняя школа № 3 са сваімі адметнасцямі...

І сэрцам палюбіў я гэты кут —

“Нью-Брэнд” і зорачкі на пропісах (сярэдняя школа № 3 Слоніма)

У слонімскай сярэдняй школе № 3 — свая бізнес-кампанія, якая называецца “Нью-Брэнд”. Безумоўна, бізнес-кампанія не ў класічным сэнсе, а толькі вучэбная, але сутнасць ад гэтага не мяняецца. Тут усё па-даросламу: людзі прыдумляюць і потым пра-соўваюць свае ідэі, даводзяць іх да рэалізацыі, прадаюць тавар і атрымліваюць за гэта грошы. І гэтыя людзі — падлеткі, фактычна яшчэ дзеці, якія добра ведаюць, што такое таварна-рыначныя адносіны, затраты і даходы, попыт і прапанова, фінансавыя пражнозы, тавар і яго прэзентацыя, кліенцкая база і многае іншае, звязанае з фінансавай дасведчанасцю, а таксама, калі браць шырэй, з прадпрымальніцтвам і бізнесам.

Я не жартую. Куратар вучэбнай бізнес-кампаніі “Нью-Брэнд” сацыяльны педагог 3-й слонімскай школы Валянціна Мікалаеўна Важэйка расказвае, што ўсё пачалося з удзелу педагогаў школы ў трэнінгу па праграме фінансава-сацыяльнай дасведчанасці “Афлатун”, арганізаваным прадстаўніцтвам Міжнароднага дзіцячага фонду ў Рэспубліцы Беларусь. У шосты школьны дзень была наладжана работа аб’яднанняў па інтарэсах сацыяльна-педа-

3 2006 года тут дзейнічае вельмі цікавы музей агульнай сярэдняй адукацыі Слонімшчыны. Па словах кіраўніка музея настаўніцы гісторыі Ганны Васільеўны Янушэвіч, ідэя стварэння такога музея належыць першаму дырэктару, кавалеру ордэна Працоўнага Чырвонага Сцяга, выдатніку асветы СССР і БССР Лідзіі Міхайлаўне Пякарскай (школа была адкрыта ў 1984 годзе). У свой час яна наведвала шмат школ не толькі ў Беларусі, але і па ўсім Савецкім Саюзе, глядзела-прыглядалася асабліва да тых школьных музеяў, якія расказвалі пра адукацыю, і амаль не сустракала такога, каб у музеі паведамлялася не толькі пра нейкую адну школу, а пра адукацыю цэлага горада, раёна, вобласці. Тады яна і загарэлася ідэяй стварыць музей сярэдняй адукацыі Слонімшчыны. На той час — 80-я гады мінулага стагоддзя — гэта была дастаткова смелая і арыгінальная задумка.

Калі Л.М.Пякарская пайшла на заслужаны адпачынак, яе ідэю падхапілі і пачалі рэалізоўваць настаўнікі-наступнікі, якія заставаліся працаваць у школе. Сёння экспазіцыя музея мае два асноўныя раздзелы. Першы прысвечаны гісторыі 3-й слонімскай сярэдняй школы і, у прыватнасці, прафесійнай дзейнасці Л.М.Пякарскай, другі — гісторыі агульнай сярэдняй адукацыі Слонімшчыны. Тут прадстаўлены матэрыялы пра школы раёна, жыццёвы шлях і педагагічную працу настаўнікаў. У выніку пошукавай работы сабраны матэрыял пра такіх выдатных педагогаў Слонімскага раёна, як Г.І.Масько, А.І.Случко, В.М.Чартапалохава, С.С.Бубен, М.Г.Трафімовіч, А.Р.Бумагіна, і іншых.

Найбольшую ж цікавасць, скажам, на абывацельскім узроўні, у музейнай экспазіцыі выклікаюць атрыбуты савецкай школы, якія, здаецца, назаўсёды адышлі ў нябыт, або проста ўнікальныя прадметы са школьнага ўжытку, якія сёння здаюцца проста неверагоднымі. Прыгледзімся да іх.

Школьныя прылады з мінулага стагоддзя: грыфельная дошка, лагарыфмічная лінейка ў выглядзе компаса, драўляны пенал ручной работы, школьны ранец, выраблены з... ліпавых дошчачак. Яго рабіў у 50-х гадах бацька спецыяльна для свайго сына.

Чапляюць вока старыя падручнікі 30—70-х гадоў XX стагоддзя (некаторыя вучэбныя прадметы, па якіх пісаліся гэтыя

падручнікі, даўно ўжо зніклі са школьнай праграмы), буквары, дзённікі, пропісы... Ганна Васільеўна дэманструе адну з іх (як на сённяшні погляд, то нават пацешную): на вокладцы — 6 чырвоных зорчак. А ўсё таму, што ў савецкі час была такая школьная завадзёнка: за кожныя пяць пяцёрак на пропіс вучня наклеівалася зорчак... А вось вучнёўскі дзённік: два разы ў тыдзень у графе “Вучэбныя прадметы” значыцца абрэвіатура “ГКП”, прычым гэты вучэбны прадмет фігуруе два разы на тыдзень. Ганна Васільеўна гаворыць: “Дзеці, калі я праводжу экскурсію, у мяне пытаюцца, што гэта такое. Я ім кажу, што гэта азначае “грамадска карысная праца”. Яны не разумеюць. Тады я ім тлумачу, што гэта такое. А яны ў мяне пытаюцца: “А ім за гэта плацілі?”

В.М.Важэйка.

гічнага профілю “Фінансавая і сацыяльная дасведчанасць” для навучэнцаў 4—5 класаў і “Юны прадпрымальнік” для навучэнцаў 9—11 класаў, якія гулялі ў эканамічныя гульні кшталту “Мой грашовы ўклад”, “Фінансавы паток”, рэалізоўвалі праекты “Як дапамагчы дзіцяці вырасці багатым”, “Як зрабіць так, каб заўсёды хапала грошай”. Партнёрамі педагогаў і навучэнцаў слонімскай школы № 3 сталі раённыя аддзяленні Беларуска-Аграпрамбанка, супрацоўнікі якіх дапамагалі ў правядзенні школьных алімпіяд па фінансавай дасведчанасці і ў падрыхтоўцы да раённых і школьных алімпіяд. У 2016 годзе быў праведзены першы стартап “Уключы сябе!": падлеткі прадстаўлялі свае бізнес-праекты, а ў якасці экспертаў выступалі бацькі, паспяховыя прадпрымальнікі, супрацоўнікі банкаўскіх аддзяленняў. Новы праект “Бізнес-субота” ўжо засяроджваўся на атрыманні эканамічных ведаў і практычных навыкаў у сферы прадпрымальніцтва, выяўленні і развіцці прадпрымальніцкіх талентаў і прафарыентацыі: для навучэнцаў 3—8 класаў была арганізавана школа эканамічнага поспеху, для старшакласнікаў — школа бізнесу “Лесвіца поспеху”. У рэшце рэшт, з тузін самых актыўных і ініцыятыўных старшакласнікаў разам са сваім бізнес-куратарам Валянцінай Мікалаеўнай Важэйка вырашылі заснаваць вучэбную бізнес-кампанію “Нью-Брэнд”, што прадугледжвала ўжо не толькі тэарэтычную падрыхтоўку, але і паглыбленне ў сітуацыю рэальнай прадпрымальніцкай дзейнасці. У выніку трэнінговых заняткаў “Пошук бізнес-ідэй” была вызначана прадукцыя, якую будзе выпускаць вучэбная бізнес-кампанія “Нью-Брэнд”: экасумкі, вырабленыя з адпрацаваных матэрыялаў, з выявамі гістарычных мясцін Слонімшчыны, лагатыпаў прадпрыемстваў горада і раёна і інш. Патэнцыйнымі спажыўцамі мусілі б стаць жыхары і госці раёна, а сама прадукцыя спрыяла б прамоўленню іміджу Слоніма і Слонімшчыны, была б адмысловым мясцовым брэндам.

Валянціна Мікалаеўна прызнаецца, што спачатку навучэнцаў, супрацоўнікаў бізнес-кампаніі “Нью-Брэнд”, цікавіла колькі яны зарабляюць грошай, але потым уласна грошы адышлі на задні план. Юных прадпрымальнікаў захапіла адчуванне асабістага ўдзелу ў прадпрымальніцтве, ім захацелася самім адказаць на пытанне “Як прадпрымальнік можа існаваць у гэтым свеце?”. І не проста адказаць, а даказаць на практыцы: ён можа ў ім паспяхова існаваць, калі будзе ведаць, чаго хоча і як гэтага дасягнуць.

Безумоўна, ва ўсім гэтым дарослым бізнесе, у які ўжо ўцягнуты навучэнцы 3-й слонімскай школы, ёсць свае нюансы. Па-першае, школьнікам павінна споўніцца 14 гадоў, па-другое, яны прымаюцца на работу толькі за згоды бацькоў. У астатнім жак, сапраўды, усё, як на любой вытворчасці: правы і абавязкі работніка, тэхніка бяспекі і інш. У адным са школьных кабінетаў на сталах стаяць швейныя машыны — гэта нагадвае маленькую шчаслівую фабрыку, у якой ніколі не будзе забастовак.

Але гэта яшчэ не ўсё, чым здзівіла слонімскай сярэдняй школы № 3.

Г.В.Янушэвіч.

Школьныя прылады савецкага часу

Акрамя дзённікаў, савецкія школьнікі мелі таксама вучнёўскія білеты, якія выдаваліся кожныя чатыры гады. У музеі агульнай сярэдняй адукацыі Слонімшчыны ёсць адзін такі, выдадзены 21 красавіка 1953 года Марыі Іосіфаўне Адамчык, 1939 года нараджэння, вучаніцы 6 “А” класа рускай сярэдняй школы № 5 Слоніма Баранавіцкай вобласці. У той час Слонімскае раён уваходзіў не ў Гродзенскую, а ў цяпер не існуючую Баранавіцкую вобласць.

Яшчэ адзін цікавы экспанат — “Ленінскі залік”. “Такія кніжкі вялі камсамольцы, — тлумачыць настаўніца. — Яны сюды запісвалі свае планы па самаўдасканаленні: што канкрэтна будучы рабіць для гэтага. Фактычна, гэта і ёсць план самаадукацыі, самавыхавання, самаўдасканалення. Некаторыя дзеці і сёння заводзяць для сябе такія сшыткі. А раней гэта было абавязковай справай для ўсіх камсамольцаў. Бачыце, тут яшчэ вердыкт ёсць: “Залік прыняты”. І подпісы членаў спецыяльнай камісіі”.

Напрыканцы Ганна Васільеўна паказвае на стэлаж з альбомамі матэрыялаў па кожнай школе Слонімскага раёна. “Гэтыя матэрыялы збіралі нашы валанцёры недзе дзесяць гадоў назад. Сённяе дапаўняецца, дадаецца ў альбомы і сёння. Іх каштоўнасць найперш у захаванні памяці. Многія маленькія вясковыя школьнікі закрываюцца, а памяць пра іх застаецца...”

Свет душы

Безумоўна, Жыровіцы асацыіруюцца ў свядомасці большасці з нас з самым вядомым у Беларусі Свята-Успенскім манастыром — месцам паломніцтва для тысяч беларусаў, адным з цэнтраў нашай духоўнасці, святой купеллю і святым агнемем... Хто там хоць раз пабываў, той ведае, той не мог не адчуць, што там ёсць НЕШТА. І ў нейкім сэнсе Жыровіцы, такія маленькія ў параўнанні з пяцідзесяцітысячным Слонімам, з’яўляюцца духоўным і культурна-асветным брэндам усёй Слонімшчыны.

Але Жыровіцы як населены пункт, як агра-гарадок, што знаходзіцца за 10 кіламетраў на поўдзень ад Слоніма, — гэта ўсё-такі не толькі храмавы комплекс, але і звычайныя людзі, якія там жывуць, вучацца, працуюць — побач са святыняй... Між іншым разгалінаванасць адукацыйнай сістэмы Жыровіч не можа не ўраджаць з улікам колькасці жыхароў аграгарадка: пры насельніцтве каля 2300 чалавек тут ёсць сярэдняя школа, дзіцячы яслі-сад, школа мастацтваў і аграарна-тэхнічны каледж!

Жыровіцкая сярэдняя школа Слонімскага раёна і была перадапошнім прыпынкам у маім падарожжы па ўстановах адукацыі Слонімшчыны. Прыпынкам для душы.

Дырэктар школы Святлана Генадзьеўна Апановіч сустракае, можна сказаць, у весніцах і па дарозе да ганка паспявае паведаміць некаторую агульную інфармацыю пра ўстанову. Жыровіцкая сярэдняя школа была адкрыта ў 1966 годзе. Яна будавалася па праекце базавай школы, таму плошча яе, магчыма, і не надта вялікая, затое па колькасці вучняў гэта самая вялікая з сельскіх школ у Слонімскай раёне — летась тут вучыліся 190 дзяцей, сёлета будзе 200. “Дарэчы, як усё-такі правільней, — пытаюся ў Святланы Генадзьеўны, — Жыровіцы ці Жыровічы? На слыху — Жыровічы, але калі ўязджалі ў вёску, дык на зна-

С.Г.Апановіч.

ку было “Жыровіцы”. “Ведаецца, нашы вучні аднойчы нават цэлую даследчую работу прысвяцілі гэтаму пытанню, — адказвае мая суразмоўніца. — Лічыцца, што на рускай мове трэба казаць “Жировичи”, а на беларускай — “Жыровіцы”. Але ва ўсіх летапісах, ва ўсіх манастырскіх кнігах і на беларускай, і на рускай мове толькі адзін варыянт — Жыровіцы”.

Заходзім у школу, і ў фая адрозу кідаецца ў вочы стэнд “Свет душы”, інфармацыя — спрэс пра Дзень беларускага пісьменства. “Інфармацыя тут рэгулярна абнаўляецца ў залежнасці ад тых ці іншых дат праваслаўнага календара, ад нашых мерапрыемстваў, прымеркаваных да гэтых дат, — тлумачыць Святлана Генадзьеўна. — Гэта невыпадкова, бо асноўны кірунак работы нашай школы — духоўна-маральнае выхаванне на праваслаўных традыцыях беларускага народа”. Разумею: пачынаецца сур’ёзная размова.

“3 2015 года на базе нашай школы дзейнічае абласны рэсурсны цэнтр па духоўна-маральным выхаванні ў сферы адукацыі, — працягвае дырэктар. — Па гэтым пытанні ў нас сабраны вельмі багаты матэрыял і на традыцыйных носьбітах, і на электронных. Гэта і сцэнарыі пазакласных мерапрыемстваў, і распрацоўкі класных гадзін, і факультатывныя заняткі, і многае іншае. Як мы памятаем, асновы праваслаўнай культуры былі часткай вялікага эксперымента. Наша школа стала рэспубліканскай пляцоўкай: спачатку ў пачатковым звяне,

цябе, мой старадаўні родны Слонім...

(Жыровіцкая сярэдняя школа)

потым — у сярэднім і старшым. А з 1 верасня 2018 года мы ўжо з’яўляемся рэспубліканскай інавацыйнай пляцоўкай па духоўна-маральным выхаванні ў рамках сацыякультурнага кластара. Гэта значыць, вакол нас аб’ядналіся дзіцячы сад, школа мастацтваў, аграрна-тэхнічны каледж і, безумоўна, усе духоўныя арганізацыі Жыровіц. Адназначна, усе нашы мерапрыемствы мы стараемся праводзіць сумесна. У гэтым руху ўдзельнічаюць усе Жыровіцы. Студэнты семінары праводзяць урокі для нашых навучэнцаў. Гэта ні ў якім разе не азначае, што яны нясуць у школу толь-

раў, былі менавіта на тэму духоўна-маральнага выхавання. Такія дзіцячыя кніжачкі — пра дабрину, міласэрнасць, сяброўства. Карысць такой формы ў тым, што, нават калі не атрымалася нешта ў самім відэароліку, мэта далучэння дзіцяці да кнігі ўсё роўна дасягаецца, бо, каб прарэкламаваць нейкую кнігу — умела ці няўмела, пры дапамозе добрага смартфона або слабенькага, — яе трэба прачытаць. А мы якраз і робім асноўны ўпор на тое, што дзеці павінны самі скласці сцэнарыі. Наша задача толькі скарэктываваць яго. Цяпер у нас ёсць цэлая скарбонка менавіта нашых

А.М.Плюта і А.І.Бякрэнь.

кі праваслаўе і Закон Божы. Яны нясуць сюды законы агульначалавечай маральнасці і духоўнасці. А наша галоўная мэта якраз заключаецца ў тым, каб засцерагчы дзяцей ад усіх небяспек: наркаманіі, алкагалізму, крыміналу. Мы гэтым і займаемся — з прыцягненнем таго добрага і светлага патэнцыялу, які тут, побач з намі, з’явіўся гістарычна. Пакуль у нас гэта атрымліваецца”.

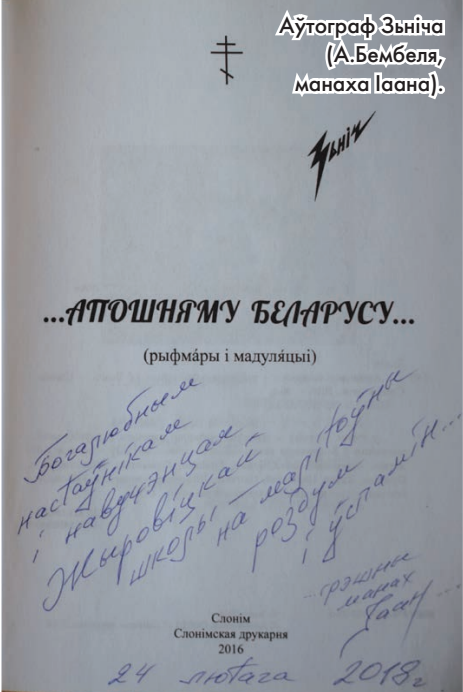
Пераходзім са Святланай Генадзьеўнай у школьную бібліятэку, дзе нас чакаюць намеснік дырэктара па выхаваўчай рабоце кіраўнік абласнога рэсурснага цэнтра “Духоўна-маральнае выхаванне на праваслаўных традыцыях беларускага народа” Алена Іванаўна Бякрэнь і настаўніца пачатковых класаў і па сумяшчальніцтве бібліятэкар школы Алена Міхайлаўна Плюта.

“Тое, што ў нас ёсць такое свята, як Дзень беларускага пісьменства, цудоўна, — гаворыць Алена Міхайлаўна, — а тое, што гэтае свята праходзіць сёлета на нашай зямлі, цудоўна ўдвая. Бачыце, вось гэтыя навуцкія энцыклапедычныя даведнікі, прысвечаныя Францыску Скарыну, Янку Купалу, шматлікія кнігі па хрысціянскай тэматыцы, зборнікі літаратурных твораў? Гэта той скарб, які будзе духоўна ўдасканальваць нашых дзяцей. Безумоўна, праблема дзіцячага чытання сёння існуе ўсюды: і ў сталіцы, і ў абласных ды раённых гарадах, і ў такіх вялікіх вёсках, як нашы Жыровіцы. Выйсце адно — шукаць як мага больш эфектыўныя формы далучэння дзяцей да кнігі. І мы імкнемся выкарыстоўваць гэтыя формы. Апошнія гады ў нас стала вельмі папулярнай практыка “Чытаем разам”. На перапынках паміж урокамі і пасля іх у фае школы чытаем разам творы нашых пісьмэннікаў — і дзеці, і настаўнікі, і адміністрацыя. Мікрафон, музычнае суправаджэнне, эстэтычнае афармленне адпаведныя. Дзецям падобныя мерапрыемствы вельмі падабаюцца. Нават калі нехта з вучняў не падрыхтаваўся дома, адразу ж бяжыць да мяне ў бібліятэку: “Алена Міхайлаўна, дайце хутчэй нам кніжачку якую, каб пачытаць!” Выкарыстоўваем і модны сёння букросінг. Прыстасавалі для гэтага ў школе спецыяльныя стэнды”.

“А яшчэ — буктэілы, — дадае Алена Іванаўна Бякрэнь. — Гэтую форму мы пачалі ўкараняць як частку праекта нашага рэсурснага цэнтра. І першыя кнігі, якія рэкламавалі пры дапамозе буктэіле-

буктэілераў па духоўна-маральным выхаванні дзяцей. Потым мы перайшлі да кніг іншых кірункаў. Зара працуем над стварэннем серый буктэілераў да кніг, прысвечаных праваслаўным святыням Беларусі, а таксама па беларускіх казках. Як рэсурсны цэнтр мы актыўна дзелімся са школамі вобласці сваім вопытам па стварэнні буктэілераў”.

Сёння абсягі дзейнасці абласнога рэсурснага цэнтра на базе Жыровіцкай сярэдняй школы працягваюць пашырацца. Гэта і папаўненне банка электронных кніг, якія, натуральна, выкладзены ў свабодны доступ, і стварэнне аўтарскіх электронных гульняў па асновах праваслаўнай культуры (грунтуюцца на тых свецкіх гульнях, за якімі дзеці праводзяць воль-

ны час), і далейшая распрацоўка праваслаўнага краязнаўчага даведніка.

А дзін з апошніх буктэілераў у Жыровіцкай сярэдняй школе стварылі па кнізе паэта Зніча (Алега Бембеля) “Апошняму беларусу”. Гэты ўнікальны чалавек-легенда — паэт, філосаф, музыкант, манах Іаан Свята-Успенскага манастыра — часты госць у школе. Ён праводзіць гутаркі з дзецьмі і настаўнікамі, дорыць школе свае кнігі — іх збіралася ўжо цэлая палічка ў бібліятэцы. У буктэілеры здымаўся асабіста.

На кніжцы “Апошняму беларусу”, падаранай школе, Зніч пакінуў аўтограф: “Богалюбным настаўнікам і навучэнцам жыровіцкай школы — на малітоўны роздум і ўспамін... Грэшны манах Іаан...”

Дыяменты даўніны (Новадзявяткавіцкая сярэдняя школа)

Апошні прыпынак у падарожжы па ўстановах адукацыі Слонімшчыны — Новадзявяткавіцкая сярэдняя школа. Да адпраўлення майго цягніка ў Мінск застаецца нямат часу. Развітанне са Слонімшчынай будзе нядоўгім.

Але развітвацца з гэтай зямлёй і сумна, і лёгка. Сумна, бо развітвацца заўсёды сумна. Лёгка, бо ад наведвання і самой вёскі (цяпер аграгарадка з насельніцтвам каля 600 чалавек) Новадзявяткавічы, што знаходзіцца за 29 кіламетраў на паўднёвы захад ад Слоніма, і этнаграфічнага музея новадзявяткавіцкай школы сэрца ахутваецца нейкім светлым і пералівістым на жнівеньскім сонцы вэлюмам пачуццяў. Тут і захапленне ад убачанага, і ціхая туга па нашай слаўнай сёвай гісторыі, і шчыmlівая радасць за людзей, якія тут самаахвярна працуюць і рупяцца пра тое, каб усё было добра.

Дырэктар школы Дзмітрый Аляксандравіч Блізнюк перш наперш паведамляе, што 1 верасня новадзявяткавіцкая школа адзначыць свой 60-гадовы юбілей. На сёння ва ўстанове вучыцца 110 дзяцей, працуюць 36 педагогаў і работнікаў тэхнічнага персаналу. Сёлета школа прымае да сябе суседнюю аптымізаваную партызанаўскую школу. Ужо некалькі гадоў у Новадзявяткавіцкай сярэдняй школе рэалізоўваюцца інавацыйныя праекты рэспубліканскага маштабу, звязаныя з укараненнем мадэлі вусна-гістарычных даследаванняў малой радзімы,

не працягваюць пералік археалагічных знаходак, якія ёсць у музеі. Проста аднімае мову. Але тлумачыцца ўсё, як ні дзіўна, проста: у наваколлі Новадзявяткавіч быў выяўлены археалагічны комплекс — усё адтуль.

Д.А.Блізнюк

Абразок з вельмі рэдкім спалучэннем Бога з анёлам, які належаў аднаму з удзельнікаў паўстання пад кіраўніцтвам Тадэвуша Касцюкі...

Скарб манет з месца, дзе стаяў некалі палац Мялешкаў... Мялешкі валодалі Новадзявяткавічамі да сярэдзіны XVII стагоддзя, калі Тэадор Мялешка перадаў сваю частку маёнтка Дзявяткавічы Аляксандру Казіміру Слізю. З гэтага часу і да 1939 года гаспадарамі Дзявяткавіч былі прадстаўнікі шляхецкага роду Слізняў. Адсюль у Новадзявяткавіч — два гербы: Корчак (герб Мялешкаў) і Свят (герб Слізняў). Дарэчы, апантанцы з Новадзявяткавіч знайшлі апошняга прадстаўніка знакамітага роду Слізняў — графа Альфрэда Слізня. У 2018 годзе разам з сям’ёй граф прыязджаў у Новадзявяткавічы і толькі потым паехаў у Нясвіж.

Натуральна, згаданыя ўнікальныя экспанаты музея — гэта толькі кропелька ў моры дыямантаў даўніны, якія тут захоўваюцца. А яшчэ, акрамя ўласна напаўнення і зберажэння фондаў музея, Таццяна Пятроўна займаецца распрацоўкай турыстычных краязнаўчых маршрутаў (ёсць нават такі — “Залатое кола Новадзявяткавіч”!), куратарствам юных даследчыкаў-краязнаўцаў з ліку навучэнцаў, навуковым кіраўніком якіх, як правіла, і з’яўляецца, і многімі іншымі справамі, неаддзельнымі ад нейкай вялікай справы.

Такіх людзей, як Таццяна Пятроўна, яе муж Васіль Уладзіміравіч, які іншыя іх калегі, што так рупяцца пра захаванне гісторыі сваёй роднай зямлі, сваёй малой радзімы, мала. А зробленага імі дзеля сваёй роднай зямлі, дзеля сваіх нашчадкаў вельмі многа. І мы павінны берагчы іх, рупіцца ў сваю чаргу пра захаванне іх справы. Радуе, што ў Новадзявяткавічах ёсць гэты жывы ўзаемавядзучы “дарослы — малы”, “настаўнік — вучань”. Нядаўна адна з выпускніц школы падарыла музею ўласнаручна выраблены шыкоўны макет незахаванага палаца Слізняў, між іншым, самага вялікага ва ўсёй Слонімшчыне.

Таццяне Пятроўне хацелася мне расказаць і паказаць бясконца. Але я спышаўся. Мы ўжо нават развіталіся, але яна вярнула мяне нават з калідора: “Вось літаральна яшчэ адна рэч, якую я не магу не паказаць”. І паказала мне фотаздымак нашага касманаўта Алега Навіцкага з дароўным подпісам: “Новадзявяткавіцкай сярэдняй школе з пажаданнямі касмічных поспехаў!”

Памятаеце, з чаго я пачынаў свае падарожжы нататкі па ўстановах адукацыі Слонімшчыны? Так, так, з малых архітэктурных форм, якія ўпрыгожвалі слонімскай прышкольнай тэрыторыі напярэдадні Дня беларускага пісьменства, з квяцістых клумб у выглядзе разгорнутых кніжак. Скажам проста: з кветак. А чым заканчваюцца гэтыя нататкі? Касманаўт, неба, зоркі... Ад кветак — да зорак. Можна, гэта невыпадкова?

Т.П.Ракуць.

фарміраваннем нацыянальна-культурнай ідэнтычнасці. Школа можа пахваліцца і спартыўнымі дасягненнямі, асабліва гэта тычыцца баскетбола. “Але, мабыць, самы вялікі наш гонар, — адзначае Дзмітрый Аляксандравіч, — этнаграфічны музей, наогул краязнаўчая дзейнасць, у якую ўцягнуты літаральна ўсе нашы дзеці. Гэта, можна сказаць, такая новадзявяткавіцкая краязнаўчая традыцыя. Усё, што можна было вывучыць у нашых мясцінах, вывучана мясцовымі краязнаўцамі, на чале якіх стаяць Васіль Уладзіміравіч і Таццяна Пятроўна Ракуць. Васіль Уладзіміравіч — вядомы чалавек, аўтар падручнікаў па гісторыі. Працаваў у нашай школе настаўнікам да 70 гадоў. Яго жонка Таццяна Пятроўна сёння працуе ў нас настаўніцай англійскай мовы і адначасова кіруе школьным музеем”.

Тое, што краязнаўчы музей Новадзявяткавіцкай сярэдняй школы — не з шараговых школьных музеяў, бясспрэчна. Тое, што ён жамчужына, таксама бясспрэчна. А сёння гэтая жамчужына яшчэ і як ніколі, зіхаціць пасля нядаўняй сур’ёзнай рэканструкцыі.

Зрэшты, слова краўніку музея Таццяне Пятроўне Ракуць: “Звычайна, калі мы праводзім экскурсіі, нашы дзеці спыраша дэкламуюць такое чатырохрадкоўе: “У музеі бездань рэчаў. // Кошт яму — няма цаны. // І таму музей завецца: // “Дыяменты даўніны”. Гэта, вядома, такая неафіцыйная і жартоўная назва, але праўда ў гэтым жарце ёсць, бо ў нашым музеі больш за 1500 экспанатаў, прычым сярэд іх ёсць вельмі рэдкія, якія ні ў адным музеі не сустрэнеш”.

Таццяна Пятроўна сказала праўду. Тое, што тут можна пабачыць, нават прыводзіць у добры шок: як такія рэчы маглі апынуцца ў музеі вясковай школы?

Адбітак панцыра малюска 137-мільёнагадовай даўнасці. Далей, здаецца, можна нават і

І сэрцам палюбіў я гэты кут — Цябе, мой старадаўні родны Слонім...

Што трэба ведаць пра горад над Шчарай, дзе там варта пабываць і што ўбачыць?

Культавая архітэктура

Слонім — горад даўніх часоў шматканфесійны. І таму тут можна ўбачыць храмы хрысціянскія, мусульманскія, іўдзейскія.

Спаса-Праабражэнскі сабор пабудовы пачатку XIX стагоддзя з'яўляецца своеасаблівай рэінкарнацыяй колішняга касцёла.

Спаса-Праабражэнскі сабор.

Храм быў разбураны ў 1950-я гады, яго аднаўленне пачалося ўжо ў нашым стагоддзі, таму дэ-факта гэта адзін з самых маладых храмаў у Слонімі. Па легендзе, з сабора пачынаецца падземны ход, па якім можна дайсці ажно да Жыровіцкага манастыра (10 кіламетраў!).

Касцёл Бязгрэшнага Зачацця Найсвяцейшай Дзевы Марыі бернардзінскага кляштара — помнік барока, ракако і класіцызму. Першапачатковы драўляны касцёл, які пабудавалі бернардзінскія манахі ў 1645 годзе, згарэў у 1670 годзе. Новы мураваны касцёл паўстаў на яго месцы ў 1690 годзе і тады ж быў асвечаны біскупам К.К.Бжастоўскім. У 1790 годзе касцёл і кляштар былі зноў пашкоджаны пажарам, адбудаваны ў 1793 годзе архітэктарам Ігнаціем Абодовічам. Сёння храм функцыянуе па сваім прызначэнні. Няма ніякіх праблем, каб зайсці туды і памаліцца або проста натхніцца прыгажосцю, у прыватнасці, двух'ярусным галоўным алтаром "Бязгрэшнае зачацце" ў выглядзе здвоеных карыфскіх калон (у цэнтры на першым ярусе — абраз "Маці Божая з дзіцем", абалат — скульптуры евангелістаў, у цэнтры на другім ярусе — абраз "Святая Тройца"; вячэе алтар ляпны картуш "Глорыя"), чатырма бакавымі алтарамі ("Укрыжавання Хрыста", "Св. Францыска", "Св. Юзэфа", "Абразы Найсвяцейшай Дзевы Марыі").

Свята-Троіцкі сабор — гэта былы касцёл бернардзінцаў, пабудаваны ў 1639—1645 гадах. У Троіцкую праваслаўную царкву ён быў пераабсталяваны ў 1866 годзе гродзенскім губерньскім інжынерам В.Ф.Нявольскім. Раніцай 31 жніўня ў Свята-Троіцкім саборы адбудзецца Божая Літургія з перадачай Жыватворнага Агню ад Гроба Гасподняга на лампадкі і свечкі прыхаджан.

Мікрараён Альбярцін і сядзіба Пуслоўскіх

Пабачыць палац Пуслоўскіх, размешчаны на беразе возера ў мікрараёне Альбярцін, — для многіх гэта, магчыма, стане адной з асноўных прычын наведаць Слонім. Гэта вельмі жывапіснае месца, дзе вельмі любяць адпачываць самі сланічане, бала-

Сядзіба Пуслоўскіх у Альбярціне каля Слоніма. Малюнак Напалеона Орды.

зе, тут можна і павудзіць, і пакупацца ў возеры, у якім ёсць нават вадаспад, дый проста прагуляцца па старадаўнім парку, які яшчэ

Касцёл Святога Андрэя — магчыма, самая прыгожая культывая пабудова ў Слонімі. Але наколькі прыгожая, настолькі ж і шматпакутная. Яго гісторыю трэба адлічваць з 1490 года, калі па ініцыятыве караля Казіміра IV Ягайлы пачалося будаўніцтва драўлянага храма. У 1493 годзе яго асвятилі. У гады руска-польскай вайны (1655—1661) касцёл быў разбураны. У 1775 годзе на месцы колішняга драўлянага быў пабудаваны мураваны Фарны касцёл Святога апостала Андрэя, але і яго балюча біў лёс: разбурэнне падчас Першай сусветнай вайны (1914—1918), аднаўлен-

Касцёл Бязгрэшнага Зачацця Найсвяцейшай Дзевы Марыі і Манастыр бернардзінскі.

не ў міжваенныя гады і закрыццё адразу ж пасля вайны з пераабсталяваннем пад склад для солі. А ў касцёле, між іншым, у спецыяльным куфарку захоўвалася сэрца Міхала Казіміра Агінскага... Рэстаўрацыя

Сінагога.

касцёла пачалася ў 1990 годзе, у 1993 годзе храм быў асвечаны і канчаткова вернуты беларускім католікам.

Мячэць знаходзіцца на левым беразе канала Агінскага, недалёка ад цэнтральнага гарадскога парку. Было б дзіўна, калі б у Слонімі не было мячэці. Татары тут пасяліліся яшчэ ў XVI стагоддзі.

Сінагога — самы стары архітэктурны помнік у горадзе. Пабудавана ажно ў 1642 годзе. Сёння яна на рэканструкцыі. Пабачыць яе можна толькі праз агароджу.

памятае, як па ім гуляў Войцэх Пуслоўскі. Менавіта з імем Войцэха Пуслоўскага, маршалка шляхты Слонімскага павета, які жыў у гэтых мясцінах у XIX стагоддзі, і звязана жыццё сядзібнага комплексу. Войцэх Пуслоўскі (ён, дарэчы, з тых самых Пуслоўскіх, якія валодалі і Косаўскім замкам) быў заўзятым калекцыянерам, у яго зборы было багата твораў італьянскіх майстроў. Калекцыя, натуральна, не захавалася (Пуслоўскія эмігрыравалі ў Англію ў канцы 30-х гадоў XX стагоддзя і вывезлі з сабой некалькі дзясяткаў вагонаў каштоўнасцей), але затое захаваўся сам палац (рахманя мураваныя лавы і сёння ахоўваюць яго пры ўваходзе), флігель і пейзажны парк, якія ўваходзяць у рэестр гісторыка-культурных каштоўнасцей і ахоўваюцца дзяржавай.

А Альбярцінам свой маёнтак Войцэх Пуслоўскі назваў у гонар свайго сына Альберта, які трагічна загінуў: ці то патануў у возеры, ці то трапіў пад касу царскіх рэпрэсій падчас паўстання Кастуся Каліноўскага. Да гэтага маёнтка называўся зусім праясна — Юрзнікі.

Канал Агінскага і тэатр Агінскага

Мы гаворым: "Слонім", а маем на ўвазе "Агінскі". Мы гаворым "Агінскі", а маем на ўвазе "Слонім". Сапраўды, для Слоніма, яго гісторыі і сучаснасці вялікі гетман літоўскі Міхал Казімір Агінскі — гэта, можна сказаць, усе. Вярнуўшыся ў Слонім праз чатыры гады пасля таго, як яго трохтысячнае войска ў 1771 годзе было разбіта рускімі войскамі Суворава, Міхал Казімір Агінскі пабудавуў у родным горадзе некалькі прадпрыемстваў, заснаваў друкарню і тэатр.

Па яго ініцыятыве і на яго сродкі быў пабудаваны і знака-

Канал Агінскага.

міты канал, які бярэ пачатак якраз у Слоніме, — цуд гідратэхнікі XVIII—XIX стагоддзяў. Канал меў вялікае значэнне для Слоніма. З яго з'яўленнем горад фактычна ператварыўся ў порт. Тут праходзілі грузавыя і пасажырскія судны, спляўляўся лес. Вялікае значэнне мела і слонінская прыстань, дзе было шмат такоў, у якія засыпалася да пачатку навігацыі збожжа. Кожны год на слонімскай прыстані грузіліся і па Шчары праходзілі некалькі соцень суднаў з таварамі. Цалкам

Сённяшні Слонімі драматычны тэатр.

добраўпарадкаванне канала было закончана ў 1804 годзе, пасля смерці Агінскага, які памёр у 1800 годзе. Канал меў 10 шлюзаў. Па ім пераважна спляўлялі лес з палескіх пушчаў. Плыты, як пісаў выдавецца ў пачатку XIX стагоддзя, выцягваліся "амаль беспера-

Краязнаўчы музей і Музей кнігі

Калі вы аматар паходзіць па музеях, то, будучы ў Слонімі на Дні беларускага пісьменства, абавязкова зазірніце, прынамсі, у два з іх — Слонімі раённы краязнаўчы музей і Музей кнігі Слонімскай цэнтральнай раённай бібліятэкі імя Якуба Коласа.

Пра тое, кім быў Іосіф Стаброўскі, мы ўжо крыху згадвалі, калі пісалі пра слонімскае сярэдняе школу № 9. У музеі, які носіць яго імя, вы зможаце ўбачыць такія рарытэтыя экспанаты, як слоніміскі ідал, калекцыя манет XVI—XIX стагоддзяў, Статут Вялікага Княства Літоўскага 1588 года (выданне 1647 года ў перакладзе на польскую мову), бронзавы бюст Напалеона, выкананы ў Парыжы ў 1885 годзе, каляровы план Слоніма 1825 года і інш.

У Музей кнігі Слонімскай цэнтральнай

пынна на 30 міль, ад Ясельды да Слоніма". Сёння, як вядома, адбываецца рэканструкцыя гэтага прыродна-рукатворнага помніка.

Не менш грандыёзнай з'явіўся і тэатр Агінскага, які калі і мог канкураваць з якой-небудзь тэатральнай установай на абшарах Усходняй Еўропы, дык хіба толькі з

Міхал Казімір Агінскі.

Каралеўскім тэатрам у Варшаве. Толькі ўдумаўся ў гэтыя лічбы: рэпертуар тэатра Агінскага ўключаў 60 опер, 18 балетаў, 3 музычныя камедыі, 253 сімфоніі і больш як 460 іншых музычных твораў. За гонар працаваць у тэатры Агінскага лічылі польскія, нямецкія, італьянскія оперныя і драматычныя акцёры. Сцэна тэатра была настолькі вялікай і шматфункцыянальнай, што дазваляла паказваць на ёй нават баталіі коннікаў і водныя фееры, дзеля чаго частка сцэны спецыяльна атапалася вадой з канала. А дзейнічаў жа асобна яшчэ і "плывучы тэатр" на баржах на Агінскім канале! Побач з тэатрам працавала кавярня. Сёння напамін пра ўсё той шук і бляск — Оперная вуліца ў Слонімі.

Спадкаемца тэатра Агінскага — Слонімі драматычны тэатр, які знаходзіцца, праўда, зусім у іншым месцы, у цэнтры горада на плошчы Леніна, — бу-

Тэатр Агінскага ў XVIII стагоддзі.

дзе актыўна задзейнічаны ў святкаванні Дня беларускага пісьменства ў Слонімі. Як мы ўжо казалі, 31 жніўня ўвечары тут адбудзецца фінал Рэспубліканскага творчага конкурсу юных чытальнікаў "Жывая класіка", а 14-й і 1 верасня — цырымонія ўзнагароджання пераможцаў рэспубліканскага конкурсу "Бібліятэка — асяродак нацыянальнай культуры" і перадача кніг бібліятэцы і іншым установам Слоніма ў рамках рэспубліканскай акцыі "Чытанне — прастора інфармацыі і ведаў", а 17-й — паказ спектакля "Камедыя" У.Рудава.

раённай бібліятэкі імя Якуба Коласа варта зазірнуць хаця б дзеля таго, каб аддаць даніну пашаны аднаму з самых славных сланічан — паэту, пісьменніку, педагогу Алегу Лойку (пра яго мы таксама згадвалі), жыццю і творчасці якога ў музеі прысвечана цэлая зала. Мабыць, нават Рыгор Барадулін

Слонімі раённы краязнаўчы музей імя Іосіфа Іосіфавіча Стаброўскага.

не напісаў столькі пра сваю родную Ушаччыну, колькі Алег Лойка пра свой родны Слонім і Слонімішчыну.

Матэрыялы культуралагічнага дадатку падрыхтаваў Мікола ЧЭМЕР. Фота аўтара, БелТА і з інтэрнэту.